

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/3 2019 s. 1293-1312, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ABUŞKA SÖZLÜĞÜNDEKİ YANLIŞLAR ÜZERİNE

Farhad RAHİMİ*

Geliş Tarihi: Mart, 2019

Kabul Tarihi: Ağustos, 2019

Öz

Kuzey-Doğu Türkçesinin ikinci dönemi olan Çağatay Türkçesi, Doğu Türklerinin 15. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılmaya devam eden yazı dilidir. Nevayi'nin ölümünden sonra, onun eserlerinin kolayca okunması için, İslam dünyasının her bir köşesinde çeşitli sözlükler yazılmaya başlandı. Genellikle Osmanlı imparatorluğu, İran, Azerbaycan, Hindistan ve Türkistan'da yazılan ve Türk dilinin gelişmesi tarihi için çok büyük bir değere sahip olan bu sözlükler bir sözlükçülük ekolü oluşturmuştur. Osmanlı sahasında da Ali Şir Nevayi'nin eserlerini anlamak üzere Çağatay Türkçesi sözlükleri düzenlenmiştir. Bunlardan bir tanesi kendisinden sonraki bütün Çağatay Türkçesi sözlüklerine kaynaklık etmiş ve Çağatay Türkçesi-Osmanlı Türkçesi bir sözlük olan *Abuşka* sözlüğüdür. Bu sözlük 16. yüzyılın başlarında Anadolu'da yazılmıştır. Bu çalışmada önce bu eser, üzerinde yapılan çalışmalar ve el yazması nüshaları hakkında bilgi verilmiş daha sonra *Abuşka*'da bulunan yanlışlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çağatay Türkçesi Sözlükleri, Nevayi, Sözlük Bilimi, Osmanlı Türkçesi, *Abuşka*, 16. yüzyıl.

ON THE WRONGS OF ABUSHKA DICTIONARY

Abstract

Chagatai Turkish, the second period of the North-East Turkic language, is a writing language that the Eastern Turks continue to use from the beginning of the 15th century until the beginning of the 20th century. After Nevayi's death, various dictionaries began to be written on every corner of the world of Islam, so that his works could easily be read. These dictionaries, written mostly in the Ottoman Empire, Iran, Azerbaijan, India or Turkestan and having a great value for the history of Turkish language development have created a lexicographical schools. Also in the Ottoman field Chagatai Turkish dictionaries were arranged to understand the works of Ali Şir Nevayi. One of them is the *Abushka* Chagatai Turkish-Ottoman Turkish dictionary has been the source of all the Chagatai Turkish dictionaries after him. This dictionary was written in Anatolia in the early 16th century. In this study, after was given the information about the work, the works done on it and its manuscript copies, was emphasized the mistakes in *Abushka*.

Keywords: Chagatai Turkish Dictionaries, Nevayi, Lexicography, Ottoman Turkish, *Abushka*, 16th century.

* Dr.; Urmiye Üniversitesi, Urmiye -İran, farhad_rahimi2007@yahoo.com.

1. Giriş

Çağatay Türkçesi, 15. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılan bir yazı dilidir. Başka coğrafyalarda olduğu gibi Osmanlı sahasında da Nevâ'î'nin eserlerini anlamak üzere birçok Çağatay Türkçesi sözlüğü düzenlenmiştir. Bunlardan bir tanesi *Abuşka* sözlüğüdür. Bu çalışmada önce eser üzerinde yapılan çalışmalar ve el yazması nüshaları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra *Abuşka*'da bulunan yanlışlar üzerinde durulmuştur. Bu yanlışlar, yanlış maddeler veya anlamlandırmalar, yanlış olma ihtimali bulunan maddeler veya anlamlandırmalar, kaynaklara yapılan yanlış göndermeler, madde başlarının altında verilen örneklerdeki yanlışlıklar başlıkları altında ele alınmaya çalışılmıştır. Başvurulan eserlerin sayfa numarası genellikle yay ayrıç içinde bulunan ilk sayıyla, yayınlarda verilen beyit veya bölüm numarası ise ikinci sayıyla belirtilmiştir.

2. Abuşka

Kendisinden sonraki bütün Çağatay Türkçesi sözlüklerine kaynaklık etmiş ve Çağatay Türkçesi-Osmanlı Türkçesi bir sözlük olan bu eser 16. yüzyılın başlarında Anadolu'da yazılmıştır.

1862'de Budapeşte'de A. Vambéry tarafından, örnekleri konulmaksızın Macarca olarak ve Macar Bilimler Akademisi Kitaplığı Doğu Derlemesi Türkçe bölümündeki bir yazma kullanılarak yayımlanmıştır¹. Böylelikle de *Abuşka* adı yaygınlaşmıştır:

- Vambéry, Armin. (1862). *Abuska Csagatajtörök Szogyüjtemeny [Abuşka Çağatay Türkçesi Söz Derlemesi]*. Pest: Macar İlimler Akademisi yay.

Bu çalışmanın Jozsef Budenz tarafından yazılan ön sözünde sözlük ve sözlükte yer alan sözcükler hakkında bilgiler yer almış, kimi sözcüklerin Osmanlıca, Koybal-Karagas ve Yakut Türkçesi biçimleri verilmiştir.

1869'da ise Veliaminof-Zernof tarafından Türkçe metnin tamamı Fransızcaya çevrilerek St. Petersburg'da yayımlanmıştır:

- Veliaminof-Zernof, V. (1869). *Dictionnaire Djaghatai-Turc=el-Lugat al-Nevaiyye va al-İstişhadat al-Çağataiyye*. Petersburg.

Türkiye'de eserin bilimsel yayını 1970'te Besim Atalay, en doğru nüsha kabul ettiği Fatih nüshasını temel alıp Muallim Cevdet yazmalarında bulunan Cevdet I ve Cevdet II

¹ Bu kitaplıkta eserin 5 yazması bulunmaktadır: Tör. O. 321 (mikrofilm sayısı: A-B 3516/II), 354 (A-B 3522/X), 360 (A-B 3523/VI), 361 (A-B 3524/I) ve 386 (A-B 3528/II) (Kaçalın, 2003, s. 25).

nüshaları, Konya nüshası, Petersburg basımı ve Pavet de Courteille'nin eseriyle de karşılaştırarak gerçekleştirmiştir:

- Atalay, Besim. (1970). *Abuşka Lugati veya Çağatay Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Bu eser üzerinde 2002'de Atatürk Üniversitesinde bir doktora tezi yapılmıştır:

- Güzeldir, Muharrem. (2002). *Abuşka Lüğati (Giriş-Metin-İndeks)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Bu çalışmada ulaşılan ve gerektiğinde yararlanılan 20 yazma nüshadan 5'i (Ayasofya, Lala İsmail 670 sayılı nüsha, Seyfettin Özege, Şehit Ali Paşa ve temel alınan Esad Efendi nüshası) ve bir de Besim Atalay'ın yayını kullanılmıştır. Eserin Avrupa (H. 949/1542 istinsahlı Paris Bibliotheque Nationale, H. 958/1551 istinsahlı ve 963 sayılı Supplement, H. 972/1564 istinsahlı ve 964 sayılı Supplement, H. 959/1552 istinsahlı Viyana Milli Ktp., H. 1279/1862 istinsahlı Viyana Millî Ktp., H. 960/1553 istinsahlı Münih, H. 960/1553 istinsahlı Leiden Akademi Ktp., H. 983/1576 istinsahlı Leiden Akademi Ktp. vs.) nüshaları ve Türkiye nüshaları (İstanbul Ü. Ktp. nr. 1387 [H. 941/1534 tarihli], 1760, 2782, 3836 sayılı nüshalar, Süleymaniye-Esad Efendi 3264/2 sayılı nüsha [H. 951/1544 tarihli], Süleymaniye-Lala İsmail 670 sayılı nüsha, Süleymaniye-Lala İsmail 736/2 sayılı nüsha, Süleymaniye-Ayasofya 4748 sayılı nüsha [H. 956/1549 tarihli], Atatürk Ü. Seyfettin Özege Ktp. MMK. 38-81 sayılı nüsha, Süleymaniye-Şehit Ali Paşa 2156/3 sayılı nüsha, Süleymaniye-Laleli 1911/2 sayılı nüsha [H. 952/1545 tarihli], Topkapı III. Ahmed 2013 A. 2773 (Caferoğlu'da 2763) sayılı nüsha, Nuruosmaniye 4848 (Caferoğlu'da 4847) sayılı nüsha, Süleymaniye-Zühdi Bey 157/2 sayılı nüsha, Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet I 308 sayılı nüsha, Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet II 208 sayılı nüsha), ayrıca ulaşamadığı Halet Efendi nr. 57 [H. 970/1562 tarihli], Aşir Efendi nr. 348, Fatih 5243, Vehbi Efendi nr.579, Arkeoloji Müzesi Ktp. nr. 1222 ve Üsküdar Hacı Selim Ağa Ktp. nr. 1215 nüshalarından söz edilmiştir (Güzeldir, 2002, s. V-IX, 11-17).

Thury'ye göre *Abuşka* sözlüğü Çağatay Türkçesinin en eski kaynağıdır. Manzum veya düz yazı ön sözlü olmak üzere iki türlü *Abuşka* vardır. Birisi asıl *Abuşka* olup kendi elinde bulunan ve yazarı belli olmayıp 16. yüzyılın başlarında Anadolu'da Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olan *Abuşka*'dır. Nevâyî, Mîr Gaydar (öl. 15. yüzyıl), Luţfî (15. yüzyılda yaşamıştır), 'Ubeyd veya 'Ubeydu'llâh Hân'ın (öl. 1539) eserlerinden birçok örnek verilmiştir. Bu sözlükte sözcüklerin söyleniş biçimi de verilmektedir. İkincisi asıl *Abuşka* olmayan ancak 1862'de Peşte'de Vambery (Jozsef Budenz'in ön sözüyle) ve 1869'da St. Petersburg'da Veliaminof-

Zernof tarafından yayımlanan ve ilk maddesi *Abuşka* olduğu için bu adla anılan *Abuşka*'dır. Viyana İmparator Sarayı Ktp. nüshası (Şâdık bin Muştâfâ'nın elinden çıkmış ve 213 yaprak olan N.F.26 numaralı nüsha), Veliaminof-Zernof tarafından yayımlanan ve 1560'tan önce yazıldığı tahmin edilen St. Petersburg nüshasından başka, Leiden Encümen-i Daniş (960/1553) ve Thury'de de nüshaları vardır. Viyana İmparator Sarayı Kitaplığında saklanan nüshada doğrudan doğruya *Abuşka*'nın aslının 1552'de yazıldığı söylenmektedir (H. 959 safer ayının 3'ü). Bunda da söyleniş biçimleri verilmiştir. Nevâyî, Sulţân İskender Mîrzâ (Timur'un torunu ve ö.l. 1424), Mîr Hâyder, Mevlânâ Luţfî, Bâbü Mîrzâ (ö.l. 1530), 'Ubeyd Hân (ö.l. 1539), Sulţân Hüseyin Mîrzâ (1439-1506), Kemâl Ümmî ve Kûtbî gibilerinin eserlerinden örnekler alınmıştır. 2000 sözcük içermektedir (Thury, 1903: 3-4; Thury, 1915, s. 211-213).

En son çalışma Mustafa S. Kaçalın'e aittir:

- Kaçalın, Mustafa. (2011). *Niyâzi: Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar (el-Luğātu'n-Nevâiyye ve'l-İstişhādātu'l-Cağātāiyye)*. Ankara: TDK yay.

Bu çalışmada *Abuşka* sözlüğünün yazarı Niyâzî, yazılış tarihi ise 1544 olarak gösterilmiştir. Süleymaniye-Esad Efendi 3264 sayılı nüsha temel alınmakla birlikte Veliaminof-Zernof'un Petersburg basımı da değerlendirilmiştir. *Abuşka*'ya Nevâyî, Temür'ün (1370-1405) torunu İskender Mîrzâ (ö.l. 1424), Germiyânlı Şeyhî (1373-1431), Luţfî (1367-1463), Mevlânâ Hâcî Soğdî (ö.l. 1490'dan önce), Derviş Nâzükî, Kemâlî, Kemâl-ı Türbetî, Kemâl-ı Ümmî, Kûtbî, Mîr Sa'îd-i Kâbilî, Na'imî (ö.l. 1461), Hüseyin-i Baykara (1438-1506), Bennâyî (1453-1512), Mîr Hâyder Tilbe, Bâbü Mîrzâ (1483-1530), 'Ubeyd Hân (1463-1539), Nizâmî (1141-1203), Hâtifî (ö.l. 1521) ve 'Atţâr-ı Tünî (Külhancı) gibi yazarların eserlerinden örnekler alındığı kaydedilmiştir. Bu çalışmada eserin kendi içinden bir örnek bulunmamışsa *Bedâyi'ü'l-Luğat ve Senglâh*'tan örnek bulunarak dipte tamamlanmıştır (Kaçalın, 2011, s. 13-37).

Eserin sonunda tıpkıbasımı verilen Süleymaniye-Esad Efendi nüshasının tek bir eser olmayıp iki tür *Abuşka*'dan istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Şöyle ki düz yazı ön sözle başlayan *Abuşka*'nın manzum ön sözle başlayan *Abuşka*'da bulunmayan kısımları yazının kenarına kaydedilmiştir. İkili biçimlerin ortaya çıkması da bu yüzdendir: *cıda-* ve yazı kenarında bulunan *çıda-* "katlanmak, sabretmek" (107a), *çubulğan* ve yazı kenarında bulunan *çupulmağ* "didilmek, çürümek" (111b), *sızmağ* ve yazı kenarında bulunan *sizmek* "çizmek, yazmak" (128b), *sunğan* (136a) ve yazı kenarında bulunan *sünmek* "sunmak" (135b) gibi. Niyâzî ise büyük olasılıkla düz yazı ön sözlü *Abuşka*'nın yazarıdır. *Abuşka*'nın Tahran-Sipehsalar Ktp., nr. 367 nüshasının başlarında kenar yazıda, Niyâzî mahlaslı Muhammed Mıştî

Efendi'nin kardeşi Ağmed Efendi'ye yazdığı mektubun bulunması bu düşüncemizi desteklemektedir.

İran kitaplıklarında düz yazı veya manzum ön sözlü 21 *Abuşka* nüshası tespit edilmiştir. İstinsahı H. 916 (1510) tarihli olan İran/Kum-Hüccetiye Medresesi Ktp. nr. 488/1'de kayıtlı nüshanın en eski nüsha olduğu anlaşılmaktadır:

I.1. Tahran-Melik Milli Ktp.: nr. 347, 204 yaprak, istinsahı: H. 1077 (manzum ön sözlü) (Efşar, Danişpejuh, 1352, s. 22).

I.2. Tahran-Melik Milli Ktp.: nr. 349, 49 yaprak, istinsahı: H. 1242 'Alī 'Asker (manzum ön sözlü) (Efşar, Danişpejuh, 1352, s. 22).

I.3. Tahran-Melik Milli Ktp.: nr. 412, 201 yaprak, istinsahı: H. 11. yüzyıl Şādık bin Muştafā (manzum ön sözlü) (Efşar, Danişpejuh, 1352, s. 22).

I.4. Tahran-Milli Ktp.: nr. F-2947, 135 yaprak, istinsahı: olasılıkla H. 11. yüzyıl (manzum ön sözlü) (Envar, 1354, s. 696).

I.5. Tahran-Milli Ktp.: nr. F-22, 179 yaprak, istinsahı: H. 11. yüzyıl Sulţān H'āce (manzum ön sözlü) (Envar, 1343, s. 15-16).

I.6. Tahran-Daru'l-maarif-i Büzürg-i İslami Ktp.: nr. 531 (Sebt-i Mali nr. 66532), 180 yaprak, istinsahı: H. 1222 (manzum ön sözlü) (Münzevi, 1377, s. 186).

I.7. Kum-Meraşi-yi Nefci Ktp.: nr. 4799, 146 yaprak, istinsahı: H. 960/1553 Hasan bin Hüseyin (düz yazı ön sözlü) (Müttaki, 1381, s. 234-235).

I.8. Meşhed-Astan-ı Kuds-ı Rezevi Ktp.: nr. 3651, 132 yaprak, istinsahı: H. 1080 (manzum ön sözlü) (Aydın, 2008, s. 117).

I.9. Meşhed-Astan-ı Kuds-ı Rezevi Ktp.: nr. 12055/2, 47 yaprak, istinsahı: H. 1122 Nürī Babahan bin Muḥammed Şerīf Yüzbaşı. *Maḥbūbu'l-Ḳulūb*'dan sonra gelmektedir. (manzum ön sözlü) (Fazıl Haşimi, Ş. 1380, s. 493).

I.10. Meşhed-Astan-ı Kuds-ı Rezevi Ktp.: nr. 6940, 182 yaprak, istinsahı: H. 1096 (manzum ön sözlü) (Aydın, 2008, s. 117).

I.11. Meşhed-Astan-ı Kuds-ı Rezevi Ktp.: nr. 3684, 93 yaprak, istinsahı: H. 13. yüzyıl (manzum ön sözlü) (Aydın, 2008, s. 117).

I.12. Tahran Üniversitesi-Merkez Ktp.: nr. 5937, Kataloglarda 232 yaprak denilmesine karşın yalnızca 164 yaprağı mevcuttur (!), istinsahı: H. 11. yüzyıl (manzum ön sözlü) (Danişpejuh, 1357, s. 162).

I.13. Tahran Üniversitesi-Hukuk Fakültesi Ktp.: nr. C-179, 55 yaprak, istinsahı: H. 12. yüzyıl (düz yazı ön sözlü) (Danişpejuh, 1339b, s. 181).

I.14. Tahran Üniversitesi-Hukuk Fakültesi Ktp.: nr. C-180, 203 yaprak, istinsahı: H. 12. yüzyıl (düz yazı ön sözlü) (Danişpejuh, 1339b, s. 181).

I.15. Tahran-Sipehsalar Ktp.: nr. 100, 40 yaprak, istinsahı: H. 1051 Receb bin Muhib ‘Alî Şamlu tarafından, Zāl Beg Kōrçı’nın buyruğuyla (düz yazı ön sözlü) (Şirazi, 1318, s. 267-268).

I.16. Tahran-Sipehsalar Ktp.: nr. 367, Dīvān-ı *Nevādirü’ş-Şebāb*’dan hemen sonra gelen bu sözlük: divanla birlikte toplam 197 yaprak, istinsahı: H. 1112 Miskīn mahlaslı ‘Alī-Ekber-i Tebrizī (düz yazı ön sözlü) (Şirazi, 1318, s. 693-694).

I.17. Tahran-Meclis Ktp.: nr.7981/2 (Sebt nr. 50928), 33 yaprak, istinsahı: H. 1122 Muhammed ‘Alī Hüseynī (manzum ön sözlü) (Sadrayi-yi Hoyi, 1367, s. 466-468).

I.18. Hoy-Namazi-yi Hoyi Medresesi Ktp.: nr. 654, istinsahı: H. 952 (1545) (manzum ön sözlü) (Sadrayi-yi Hoyi, 1376b, s. 352-353).

I.19. Kum-Hüccetiye Medresesi Ktp.: nr. 488/1, 153 yaprak, istinsahı: H. 916 (Üstadi, 1354: 111). Son sayfada “916’da kitap bitmiştir” diye bir kayıt bulunmaktadır, ancak bu son sayfa başka bir hatla yazılmıştır. Eğer bu tarih doğru verilmişse en eski nüsha budur (manzum ön sözlü).

I.20. Tebriz-Milli Ktp. Hâc Hüseyn Naḥcıvanī bölümü (*Luğat-ı Nevāyī*): nr. 1382, istinsahı: H. 11. yüzyıl (manzum ön sözlü).

I.21. Tebriz-Milli Ktp. Hâc Hüseyn Naḥcıvanī bölümü (*Luğat-ı Çağatāī*): nr. 1301, istinsahı: H. 11. yüzyıl (düz yazı ön sözlü).

3. Abuşka’nın Yanlıları

3.1. Yanlış maddeler veya anlamlandırmalar

Ulgayganda (اولغایغانده) “büyüdüğünde; kocadığında”. BL: Ölkanında “ölmek çağından kinayedir” (23b)// AŞ: *Ulganganda* “büyüdüğü zaman; yaşlılık çağı” (51a). Bu anlamlara uygun düşen maddeler, Ölgende/Olganda (اولگاندا-اولغاندا) olmalıdır. Bk. Bk. SG (294), NŞ (226, 226), NŞ-Özb (G.226), Külliyat-Yazma-TB (185)// Bk. CC (205), Kzk.Tr (584), Krgz.Tr (782), YUyg.Tr (436)// DLT: *Ulgat-Ulgađ-* (920).

Ugan (اوغان) “Tanrı”. AŞ: *Ġan* (غان) (138b). Verilen örnekten de anlaşılacağı üzere Ugan sözcüğü, *o gan* biçiminde değerlendirilmiştir. Bk. AŞ (47b), SG (261), FŞ (176, XVIII/54), FŞ-Özb (XVIII), Külliyat-Yazma-TB (511)// DLT: Ugan “muktedir”; Ugan Tenğri “kadir Allah” (36)// Özb.Tr.İzahlı: Ugan (II/291)// Derleme: Ugan/Ogan.

Oyğat (اویغات) “uyandır!”. AŞ: *Oykat* (اویقات) (54b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (317), NŞ (75, 75), NŞ-Özb (G.75), Külliyat-Yazma-TB (159).

Oygaklık (اويغاقلىق) “uyanıklık”. AŞ: Oygaklık (اويغاقلىق) (55a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (323), BV (247, 320), BV-Özb (G.317), Külliyat-Yazma-TB (328), Divan-Yazma (303), YUyg.Tr (301)// DLT: Ođugluk (770)// Krgz.Tr: Oyğoo “uyanık” (604).

Ündemek (اونداماك) “seslenmek, çağırmak, ünlemek”. AŞ: Ündemaq (اونداماق) (53b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// AŞ (53b/34a), SG (305): Ündemek/İndemek// DLT (932), CC (211): “seslenerek çağırmak”// Tarama: Ünde-/İnde- “seslenmek, çağırmak; davet etmek” (223)// Krgz.Tr: Ündö- “seslenmek, çağırmak” (795)// YUyg.Tr: Ündimek “söylemek; seslenmek; davet etmek” (445).

İçi (ايچى) “kadın”. AŞ/SG: İnçi (ايچى) “kadın”. AŞ (35a) ve SG’de (422) TM’den verilen örnekte geçen bu sözcük ise *içi* olmalıdır. Bk. TM (219, T722b/9), TM-Özb (Hümāy), Külliyat-Yazma2 (730), Külliyat-Yazma-TB (1212)// DLT-Atalay: Eçi (أچى) “yaşlı kadın” (IV/167)// DLT: Eşiler/Eşler/İşler “kadın” (647)// Krgz.Tr: Ece “daha yaşlı karı” (320)// Tr.Tr: Ece “güzel kadın; kraliçe”// Trkm.Tr: Ece “kadına saygı sözü” (192)// Moğ-Les: Egeçi/Egç “daha yaşlı kadın” (472).

İnikti (اينىقتى) “dost oldu, dostluk etti, alıştı, yakınlık kurdu, ülfet etti”. AŞ: Anıktı “büyüdü” (13a). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır. Bk. SG (418)// Derleme: İnıkmak “alışmak, huy edinmek”.

Bayrı (بايرى) “eski, bayrı”. AŞ: Babırı (بايرى) (59b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (463), MN (168, 386), MN-Özb (Meclis.5), Külliyat-Yazma2 (661), Külliyat-Yazma-TB (1134)// Kzk.Tr: Bayırğı “çok önceki, eski; yerli, yerel” (74)// Krgz.Tr: Bayırı “önce; eski” (101).

Burcın/Borcın “dişi ceylan”. AŞ: Burçin (67a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (483), AŞ-Hüccetiye (114)// Krgz.Tr: Buurcun “genç buğra” (150)// Derleme: Burçin “dişi geyik”.

Bordağan (بورداغان) “semizleyen, semiren, şişmanlayan; semizleten”. AŞ: “yumurtaya yatan tavuk” (66a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Bordağan/Bordarğan/ Bordaydurğan “semiren, semizleyen”. SG yazarı, AŞ’de verilen anlamın yanlışlığını da belirtmiştir (480-481). Bk. TM (296, T784a/4), Münşeat-Özb (4), Külliyat-Yazma2 (789).

Bilgürür (بيلگورور) “belirir, ortaya çıkar, belli olur”. AŞ: “belirtir; belirir” (63a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: “belirir; beliren; belirlemek”. SG yazarı, AŞ’de verilen anlamın yanlışlığını da belirtmiştir (551). Bk. GS (142, 163), GS-Özb (G.159), Divan-Yazma (165)// DLT: Belgür- (582)// Tatar.Tr: Bilgirt- “belirtmek, bildirmek; anlatmak” (39).

Tanğırğama (تانگيرغه ما) “şaşıрма!, tanlama!”. AŞ: Tanğırğama (تانگيرغه ما) (79a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Tanğırğama (612). Bk. BV (157, 205), BV-Özb (G.205), Külliyat-Yazma2 (324), Külliyat-Yazma-TB (308)// Kzk.Tr: Tanğırqa- “şaşırmak” (520)// Krgz.Tr: Tanğırka- “şaşırmak” (707).

Tanğırğamağıl (تانگیرغاماغیل) “şaşıрма!”. AŞ: Tanğırğamağıl- (79a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Tanğırğamağıl “şaşıрма!” (612). Bk. SG (613), BV (181, 239), BV-Özb (G.239), Külliyat-Yazma2 (330), Külliyat-Yazma-TB (314), Divan-Yazma (232)// Kzk.Tr: Tanğırğa- “şaşırmak” (520)// Krgz.Tr: Tanğırka- “şaşırmak” (707).

Tanmay (تانمای) “inkâr etmez, yalanlamaz”. AŞ: “bilmezin (bilmem); bilmez” (79a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: “yalanlamayayım; yalanlamayasın; yalanlamaya; yalanlamamış” (606)// DLT (851), Krgz.Tr (705), YUyg.Tr (388): Tanmağ “inkâr etmek, yadsımak”.

Tunğal/Tunçal (تُنْغَال-تُنْغَال) “Moğ. genel hüküm, duyuru”. AŞ: Tunçal “toplanması için askere haber vermek” (80a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// FV: Tunçal (672)// SG: Tunçal/Tunçal “genel hüküm” (615)// CC: Tunga- “bildirmek, ilan etmek”; Tungovul “bildirme, haber verme” (197)// Moğ-Les: Tungga-/Tunggaga-/Tungā- “bilmek, karar vermek, düşünmek” (1298/1299); Tunggag/Tunhag/Tunhag “bildiri; buyruk”; Tunggagla-/Tunhagla-/Tunhagla- “bildirmek, açıklamak”; Tungagal/Tunhagal/ Tunhaglal “açıklama, duyuru” (1299).

Tostuğan (توستوغان) “gemi gibi uzun kadeh”. AŞ: Bostağan “gemi gibi uzun kadeh” (67b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Tostuğan “emzikli testi, ibrik” (663). Bk. NŞ (162, 162), NŞ-Özb (G.162), Külliyat-Yazma2 (190), Külliyat-Yazma-TB (174), Divan-Yazma (169)// Kzk.Tr: Tostağan “tahta kâse” (546).

Tüger taşı (توکار تاشی) “mezar taşı”. AŞ: Tüger baş (96b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. BV (280, 368)// SG: Töker taşı “avluya veya mezar üstüne döşenen çakıl taşları” (685/692)// Tarama (74), Derleme: Düğer “kalın direk, mertek”.

Tutuğ (توتوق) “tutuk, tutulmuş, büzük; kabız”. AŞ: Tutuğ “tutacak nesne; tutulmuş nesne; tutukluk, büzüklük; kabızlık” (89b). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Tutuğluk/ğ “büzülme, tutukluk; güneş ve ay tutulması” (636)// YUyg.Tr: Tutuğ “kapalı, bulutlu; karanlık; kederli” (429)// Derleme: “kabız”.

Tirelgen (تیرالکان) “dikilmiş, dikleşmiş, doğrulmuş; kurulmuş; dayanmış, direğe yaslanıp dikine koyulmuş”. AŞ: “derilen, toplanan” (82a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: “dikilmiş, doğrulmuş”. AŞ’deki aynı örnek verilmiştir (728). Bk. FK (335, 356), FK-Özb (G.343)// Bk. Krgz.Tr (739), YUyg.Tr (414).

Cırğa- (چرغا) “eğlenmek, sefa sürmek, neşelenmek”. AŞ: Cırğa- “kuş avlamak için havaya ok atmak” (108a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Cırğamağ/ğ “eğlenmek, neşelenmek” (831-832). Bk. GN (87, 1018; 101, 1184)// CC: Yırğa- “eğlenmek” (229)// Krgz.Tr: Cırğa- “haz duymak, sefa sürmek” (212)// Moğ-Les: Cırğa- “eğlenmek, mutlu olmak, neşelenmek; başarılı olmak” (1635).

Çul/Cul (چول-جُل) “keçeden yapılmış hayvan örtüsü, çul; mecaz anlamda: örümcek ağı”. AŞ: Çel “örümcek ağına yakalanan bir tür büyük sinek; örümcek ağı” (106a). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Cul (چول) “hayvan örtüsü; örümcek ağı” (822). Bk. LM (304, 2827)// Trkm.Tr: Cul “çul” (104)// Dehhuda: Cull/Cell “Ar. hayvan örtüsü”.

Çörçek (چورچک) “efsane, masal”. AŞ: Hucek (حوجک) (115a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Çörçek (814). Bk. NŞ (322, 323)// DLT-Yazma: Sörçek/Sörçük “gece toplantısı” (240)// Alt.Tr: Çöpçök “masal” (77)// YUyg.Tr: Çöçek “hikâye” (86)// Moğ-Les: Cöçüge “piyes, temsil, tiyatro oyunu” (1658).

Cevек (چوک) “renk, boya; boyalı, süslü; özgü boyası olan bir kumaş; nakış, süs”. AŞ: Cevük (چوک) “boya; boyalı; özgü bir boyası olan kumaş; kadınların başlarına giydikleri nezgep (üstü işlemeli başlık)” (106a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Cevек “renk, boya; boyalı, süslü” (801-802). Bk. Sİ (303, 3839), Sİ-Özb (XLIII), Külliyat-Yazma-TB (869), Külliyat-Yazma1 (887)// Mlk.Tr: Ciyek “işlemeli, nakışlı; şerit; sırma ip örmeye yarayan küçük tahtalar” (155)// YUyg.Tr: Ciyek “şerit, sıçandışi” (63)// Moğ-Les: Cegeg “giysi üzerindeki genellikle çok renkli kurdele biçimindeki süs; ipek veya sırma şerit; kuşak” (1611).

Çubruşup (چوبروشوب) “birbirinin ardınca dizilip, art arda uzanıp”. AŞ: Çupruşup (چوبروشوب) (110b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (808-807), Sİ (251, 3053)// Krgz.Tr: Çubur- “uzamak; akmak; tane tane dökülmek; dizi hâlinde yürümek” (285)// Kzk.Tr: Şubrı- “art arda gelmek, katar olmak; akmak” (647)// Moğ-Les: Çuburi- “sıralanmak, dizilmek, birbiri ardı sıra hareket etmek; damlamak” (324).

Çürege (چوره كا) “bir tür ördek”. AŞ: Cürge (112b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// NS: Cürge/Cürege (75a/76a)// MU: جورگه (T777a/26)// Alt.Tr: Çürekey (79)// Kzk.Tr: Şüregey (650)// Krgz.Tr: Çürök (289)// Moğ-Les: Çürüğü (334).

Sayfalur (سایفالور) “harcandır”. AŞ: Sayğalur (سایغالور) “harcandır, sayılır” (126b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (916).

Saypaldı/Sayfaldı (سایپالدى-سایفالدی) “harcandı, dağıldı, saçıldı”. AŞ: Sayğaldı “sayıldı, harcandı” (127a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Sayfaldı/Saypaldı “harcandı, dağıldı, saçıldı” (916). Bk. GS-Özb (G.542), Külliyat-Yazma2 (122)// AŞ: Saypal- “harcanmak, dağılmak, saçılmak” (127b).

Saypamak (سایپاماق) “harcamak, dağıtmak, saçmak”. AŞ: Sıparmak “sepmeğe, saçmak” (128a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (915), MK (329, 105a/1); Bk. MK (185, 43b/9), MK-Özb (Kısım.2, Bab.4), Külliyat-Yazma-TB (1477), MK-Amire (85)// DLT: Saypa- “harcamak, çar çur etmek” (811).

Sayparğa (سایپارغه) “harcamak için, dağıtmaya, saçmaya”. AŞ: Sıparğa “sepmeğe, saçmağa” (127b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (915), FŞ (129, XII/38), FŞ-Özb (XII), Külliyat-Yazma-TB (498), Külliyat-Yazma1 (510).

Süksük (سوكسوك) “kumlu topraklarda yetişen, kuruyunca uzun kökü topraktan dışarı çıkan ve baston yapımında kullanılan bir ağaç”. AŞ: “ilkbaharda bitip yazın kuruyup çer çöp olan bitkiler” (134b). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Süksük/Ocar (951). Bk. LM (82, 532), LM-Özb (IX), Külliyat-Yazma-TB (619)// DLT: Süksük “dağdağan ağacı” (839)// Trkm.Tr: Ocar (481)// Moğ-Les: Suhay “ılgın” (1147).

Sovurğan (سوورغان) “çekip çıkarmış, ayırmış, sıyrılmış”. AŞ: Sıyurğan “sıyrılan, çekilen” (130b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (960), AŞ (136b: “soyunmak”), NŞ (268, 268), NŞ-Özb (G.268), Divan-Yazma (259)// **Sugurmağ/Soğurmağ** (سوغورماق) “çekip çıkarmak, ayırmak, sıyırmak”. Bk. SG (946), AŞ (133b)// DLT: Sogur- “soğurmak, emmek” (827)// Kzk.Tr: Suvır- “çıkarmak; koparmak, çekmek” (492)// Krgz.Tr: Suur- “çekip çıkarmak, yolmak” (671)// YUyg.Tr: Soğurmağ/Sugurmağ “çekmek, çıkarmak” (357/365)// Trkm.Tr: Sogur- “sökme, söküp çıkarmak, koparmak” (581)// Moğ-Les: Sugul-/Sugala-/Cugul- “çekip çıkarmak, sökme”; Sugura-/Sugara- “çıkma, sıyrılmak” (1139).

Seyfür (سيفور) “bir çeşit yumuşak ipekli kumaş”. AŞ: Sayğur (126a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1425), BR-Muin (1206), Bk. SS (393, 4351), SS-Özb (XXVI), Külliyat-Yazma-TB (775).

Soyurğal (سُيورغال) “lütuf, ihsan, bağış, armağan; padişah tarafından hizmet karşılığında kişilere verilen arazi”. AŞ: Sıyurğal (سيورغال) (131a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (965), CC (169)// Bk. MK (188, 45a/2), MK-Özb (Kısım.2, Bab.4), Külliyat-Yazma-TB (1478), MK-Amire (87)// Moğ-Les: Soyurhal (1123).

Ƙarğasa (قارغاشا) “kargaşa, kavga, savaş”. AŞ: Ƙarğaş (قارغاش) (143a). AŞ’de verilen örnekte geçen bu sözcük ise Ƙarğış olmalıdır. Bk. SG (1057), Sİ (141, 1398), Sİ-Özb (XX), Külliyat-Yazma-TB (819).

Ƙaŋalduruğ (قاناغالدوروق) “Batı’da yapılan bir tür savaş giysisi”. AŞ: Ƙayğalduruğ “kalaylanmış nesne” (148a). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Ƙaŋalduruğ “Frenk’te yapılan bir tür zırh” (1079). SG’de Vassaf’tan verilen örnekte geçen bu sözcük Ƙatlav olmalıdır. Bk. Vassaf (553)// Tr.Tr: Kangal “tel, kurşun boru gibi uzun ve bükülebilir şeylerin halka biçiminde sarılmasıyla yapılan bağ; bu biçimde bükülmüş şeylerin her bir halkası; deve dikenini”// MU (T777b/5), MU-Külliyat-Yazma2 (572): Ƙaŋalduruğ// MU-Özb: Ƙağanduruğ.

Ƙaşşalğan (قاشقالغان) “kurumuş, gevşemiş, kak olmuş”. AŞ: Ƙaşşalğan (قاشقالغان) (145a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1066), LT (238, 3087), Külliyat-Yazma-TB (1006).

Ƙoŋrat u Ƙıyat (قونكرات و قيات) “Çağatay ulusunda iki boy”. AŞ: Ƙıgrat u Ƙıgat (149a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// SG: Ƙoŋrat/Ƙoŋrat (1133); Ƙıyat (1167). Bk. SG (1167), NŞ (73, 73), NŞ-Özb (G.73), Külliyat-Yazma-TB (159).

Ƙoldı (قولدى) “istedi, diledi”. AŞ: “özür diledi” (155a). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1123).

Ƙolturmaç (قولتورماج) “kaftan yırtmacı”. AŞ: Ƙolturmaç “kaftan parçası” (156b). Anlamı yanlış verilmiş olmalıdır// SG: Ƙolturmac “kaftanın kol yenidoeki yırtmaç” (1128)// Kzk.Tr: Qoltırmaş “sırttaki yükü taşıyabilmek için koltuk altından geçirilerek bağlanan ip” (315)// Krgz.Tr: Kolturmaç/ş “çocuk eyerinde yan korkuluklar” (481).

Ƙomarğal (قومارغال) “kuşatma, çevirme”. AŞ: Ƙorğal “bir nesnenin iki başının bir yere gelmesi” (153a). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1129), SS (412, 4570), SS-Özb (XXVII), Külliyyat-Yazma-TB (779), Hamse-Taşbasma (359)// SG: Ƙomarğa/Ƙomarğal (قومارغه-قومارغال) “kuşatma, çevirme” (1129)// Moğ-Les: Homur-/Homro-/Homurgala- “kuşatmak”; Homurga(n)/Homrogo(n) “kuşatma, sarma” (1483).

Ƙul (قول) “kul”. AŞ: Mul (مول) “muhtaç” (176a). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1126/1248), HE (192, XXX/11), HE-Özb (XXX), Külliyyat-Yazma-TB (431)// Bk. DLT (745), CC (124), Krgz.Tr (516), YUyg.Tr (247)// Moğ-Les: Bogul/Bool “köle, esir” (178).

Keççe (كچچە) “dili tutulmuş, dilsiz, pepe, kekeme, kekeç”. AŞ: Kicçe (161b). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır// AŞ: Keççe (159a)// SG: Keççe (1169). Bk. NŞ (514, 516), NŞ-Özb (G.515), Divan-Yazma (473)// BR-Muin: Geçe/Geççe (1776)// Özb.Tr.Gültekin: Gäççe/Käççe (72/103).

Minğzetti (مينگزاتتى) “benzetti”. AŞ: Minğzitti (مينگزيتتى) (175a). Madde yanlış bir biçimde verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1256), LD (35, 35).

Yatuğan (ياتوغان) “santur, yatuğan”. AŞ: Yatuk/ğ “aşağı perdeden okunan şarkı” (184b). Madde ve anlamı yanlış verilmiş olmalıdır. Bk. SG (1282), ME (117/21b, 600)// Moğ-Les: Yatuga/Yatga “kanun” (687).

3.2. Yanlış olma ihtimali bulunan maddeler veya anlamlandırmalar

Adak (آداق-آداق) “aday, namzet; sözlü, nişanlı, yavuklu; ayak; Türkistân’da bir yerin adı”. AŞ: “adak, nezir; vakit, mevsim; Türkistân’da bir yerin adı” (4b). Bk. MN (72, 135), MN-Özb (Meclis.2), Külliyyat-Yazma2 (635), Külliyyat-Yazma-TB (1115)// SG: “Türkistân vilayetlerinden olan Endicân şehri; bebeklerin yürüyebilmesi için kullandığı bir ağaç; aday, namzet; sözlü, nişanlı, yavuklu”. SG yazarı, AŞ’de verilen “vakit, mevsim” anlamının yanlış olduğunu belirtmiştir (114-115)// DLT: Adak/Ayak “ayak” (566)// CC: Ayak “ayak” (17)// Alt.Tr: Adak “son” (3); Ayak “ayak” (30)// Krgz.Tr: Ada “son, uç” (7); Ayak “ayak; son” (62)// Mlk.Tr: Ayak “ayak; son” (98-99)// YUyg.Tr: Adak “son” (3); Ayak “ayak; son” (23-24)// Moğ-Les: Adag “son, uç, sınır; geçen, geçmiş; ırmağın aşağısı veya ağzı” (14).

Artılıp (ارتیلیب) “atılmış, sıçramış; ardılmış; binmiş; yüklenmiş, yükletilmiş; çoğalmış, artmış”. AŞ: Artamak/Artan- “aşıp atlayıp geçmek; geçip gitmek” (6b). Sİ’den verilen örnekte geçen bu sözcük (BL: Artakıb; AŞ: Artayıb) Artılıb olmalıdır. *Bk.* SG (122), Sİ (424, 5622), Sİ-Özb (LXVIII), Külliyat-Yazma-TB (907: ارتیلیب), Külliyat-Yazma1 (926: ارتیلیب), Hamse-Taşbasma (480: (آرتیلیب)// BL: Artamak/Artakmak “hızlı yol gitmek” (8b)// SG: Artılmağ/ğ “çoğalmak, artmak; koşuşturmak, hızlı gitmek” (121)// DLT: Artılmak “hayvanın sırtına asılmak, ardılmak; çuval vb. eşek üzerine yüklenmek” (113); Ert- “geçmek; gitmek”; Ertıl- “geçilmek, ulaşılmak” (643)// CC: Ert- “geçip gitmek; yok olmak” (68)// Şemsiyev: Artılmak “binmek”; Artanmak/Artınmak “aşmak, aşıp geçmek; tırmanıp çıkmak, ardılmak” (487); Ärtılmak/Ärtänmak “aşmak, aşıp geçmek” (58)// Alt.Tr: Art- “artmak; sırtına koymak, yüklemek; geride kalmak” (28); Ert- “geçip gitmek” (85)// Kzk.Tr: Art- “yüklemek; çoğalmak, artmak” (51)// Krgz.Tr: Art- “fazla olmak; yükletmek”; Artıl- “fazla olmak; yükletilmek” (49)// Derleme: Artılmak “birinin üstüne kapanmak, çullanmak”; Ardılmak “abanmak, yüklenmek; asılmak, tırmanmak; atılmak, saldırmak; binmek; sataşmak”// Moğ-Les: Açi- “yük yüklemek” (12).

Ayanmak (آيانماق) “hareketi engellenmek; korunmak; esirgemek”. AŞ: Ayin- “engellenmek; sakınmak; korunmak” (13b/14a). SG yazarı, verilen örnekte hareketle Ayin-maddesinin yanlış olduğunu belirtmiştir (391: ılındım). *Bk.* NŞ (395, 396), NŞ-Özb (G.396), Külliyat-Yazma-TB (214), Külliyat-Yazma2 (231), Divan-Yazma (366)// CC: Ayan- “korunmak; esirgemek” (17)// Kzk.Tr.Oraltay: Ayan- “kendisini tamamiyle bir işe vermemek, kendisini korumak” (26)// Krgz.Tr (63), YUyg.Tr (24): Ayan- “acımak; esirgemek”// Trkm.Tr-Hamzayev: Ayan- “kendisini korumak”// AŞ: Aya- “engellemek; sakınmak; esirgemek” (13b/14a)// SG: Ayamak “esirgemek” (182)// DLT: Aya- “korumak” (566)// CC: Aya- “karşı koymak, direnmek” (17)// Kzk.Tr (58), Krgz.Tr (62), Mlk.Tr (98), Tatar.Tr (31): Aya- “acımak, esirgemek”// YUyg.Tr: Ayimak “acımak, esirgemek” (24)// Trkm.Tr: Aya- “esirgemek, korumak” (38)// Moğ-Les: Ayu-/Ayū-/Ay- “korkmak” (40).

Ürgüdemek/Ürgülemek (اورکوداماک-اورکولاماک) “uyuklamak, pinekleme”. AŞ: Ürküre- (42b)// SG: Ürgüdemek/Ürgülemek. SG yazarı, AŞ’de verilen maddenin yanlışlığını da belirtmiştir (236). *Bk.* FŞ (163, XVII/5), FŞ-Özb (XVII), Külliyat-Yazma-TB (507)// Alt.Tr: Ürgüle- (198)// Krgz.Tr: Ürgülö- (796)// YUyg.Tr: Ügdüme (444)// Trkm.Tr: İrkil- (383)// Moğ-Les: Üргеle- (1563).

AŞ: İndürdi “davet etti” (34a).

Taka (تاقا) “nal; ayakkabı topuğundaki deri veya metal parça”. AŞ: “toka” (75b)// SG: “nal; ayakkabı topuğundaki deri veya metal parça. Rümî yazarın verdiği ‘toka’ anlamı yanlıştır” (588)// Krgz.Tr: Taka “nal; ökçe” (697)// YUyg.Tr: Taka “nal” (385)// Moğ-Les: Taha “nal; ayakkabı topuğundaki deri veya metal parça, topuk” (1217).

AŞ: Tilin “dilim, parça; ayak izinden oluşan yol”. Mîr Haydar’dan: Halk füzünî idi vü

'ämme yol/Gəlgen izi birle tilin êrdi yol. Bk. AŞ (86b), SG (763)// Bu beyit| ME: Halk firāvān idi vü 'ämme yol/Kilgen izi birle tiley yandı ol (67, 178)// Özb.Tr.İzahlı: Tilik/Tilim "dilim" (II/176).

AŞ: Hubla (خوبلا) "çakmak" (115a)// NS: Husla (80a)// SG yazarı, AŞ ve NS'de bulunan bu maddelerin yanlış olduğunu kaydtmiştir (1084).

AŞ: Sırd "sürat, hızlilik, ivinti" (128a)// AŞ-Hüccetiye: سیرت (213)// AŞ-Maarif: Sired (سیرد) (125)// YUyg.Tr: Sür'et (309)// Azb.Tr.İzahlı: Sürät (IV/172).

AŞ: Kayalmak (قايالماق) "dönmek" (147b).

AŞ: Kucaşlanğaç (قوجاشلانغاج) "kucaklaşmak" (152b)// SG: Kucuşmak/ğ (1103)// DLT: Kuçuş- (745)// Krgz.Tr: Kuçaktaş- (515).

AŞ: Koyan "aşağı, alt; iniş, eğimli yer" (157b). NŞ'den verilen örnekte geçen bu sözcük ise Töben olmalıdır. Bk. NŞ (242, 242).

Kül kümek (كول كومك) "gök rengi, mavi". AŞ: Kol komok "gömgök" (169b)// SG: Gög gömek (كوك كوماك) "gömgök" (1200)// Külliyyat-Yazma-TB (671): كول كومك (/l/ harfî daha sonradan /k/ yapılmış)// LM (323/R243b, 3020), LM-Özb (XXXIII), Külliyyat-Yazma1 (682), Hamse-Taşbasma (142): كول كومك// Şemsiyev: Kül kümek "çukurlara yağmurdan toplanan su" (321)// Kadri: Kül kömek etmek "kırıp dökmek, parçalamak" (IV/198)// Trkm.Tr: Külcümek "kül rengi" (428)// Moğ-Les: Kökemdüg/Höhömdög "masmavi, gök rengi" (766).

AŞ: Mayuk (مايوق) "meyve veya tomurcuğun üzerindeki kabuk" (174b). *Bedāyi'ü'l-Vasaʔ* tan: Lebleriñni kim uçuk tutmış hem-ol hey'et bile/Ağzıñ andaq pistedür kim tüşmemiş andın kabuk. kabuk| AŞ (174b): mayuk (مايوق). Bk. SG (1032), BV (249, 322), BV-Özb (G.319), Külliyyat-Yazma-TB (328), Külliyyat-Yazma2 (345), Divan-Yazma (305).

3.3. Kaynaklara yapılan yanlış göndermeler

Bayğızı: Luţfî'den örnek (Ağzıñ bile tēñglik talaşur piste uyalmas/Ol ağzı açık bayğızıñiñ pūçlıgın kör). AŞ (59b), SG (464): Nevädirü's-Sebāb'dan. Bk. LD (300, 500).

3.4. Madde başlarının altında verilen örneklerdeki yanlışlıklar

Hav (خو) "kav, çakmak kavi". *Sedd-i Sikenderî* den: Dêgil hüblar köñgli dēk boldı taş/Ki andın emes muţlakā şu'le fāş. hüblar| AŞ: hav bile (خو بيله) (115a). Bk. Sİ (265, 3262).

Tarğanğ (تارقانگ) "dağılın, saçılın". *Bedāyi'ü'l-Vasaʔ* tan: Ger aħbāb êtseler gül-geşt ey cān u köñgül barmanğ/Nêdin kim siz birev hicri ğamığa mübtelādur-siz. barmanğ| AŞ (73a), SG (573): tarğanğ (تارقانگ)// birev| AŞ, SG: bir ay (بیر آي)// ğamığa| AŞ, SG: ğamıdın (غمی دین). Bk. BV (156, 204), BV-Özb (G.204), Külliyyat-Yazma-TB (308), Külliyyat-Yazma2 (324), Divan-Yazma (201).

Tireng/Tiring (تیرانگ-تیرینگ). AŞ: Tiring (83a/430)// SG: Tiring (735). *Sedd-i Sikender*⁷den: Kalın keşti olğanda cünbiş-nümây/Tireng baır boldı ğurunbiş-nümây. Tireng| AŞ (83a), SG (735): Tiring. Bk. Sİ (449, 5990), Sİ-Özb (LXXII), Külliyyat-Yazma-TB (915), Külliyyat-Yazma1 (933)// DLT: Tiring (871)// CC: Tereng (185)// Krgz.Tr: Tereng (727).

Çeküç/Çeküş/Çöküş (چکوج-چکوش-چوکوش) “çekiç”. AŞ: Çeküş (105a)// SG: Çeküç/Çeküş (795). AŞ/SG’de verilen örnekte geçen bu sözcük ise Çöküş (چوکوش) olmalıdır. *Nevādirü’ş-Şebāb*⁸dan: Köksüme ğam tağıda ‘aşkıñg belā mismārını/Bêrkütürde eyledi Ferhād mitinin çöküş. çöküş| AŞ (105a), SG (795): çeküş. Bk. NŞ (247, 247/3), NŞ-Özb (G.247), Külliyyat-Yazma-TB (188), Divan-Yazma (240)// Mlk.Tr: Çögüç (179)// Trkm.Tr: Çekiç (115).

Sonuç

Kendisinden sonraki bütün Çağatay Türkçesi sözlüklerine kaynaklık etmiş ve Çağatay Türkçesi-Osmanlı Türkçesi bir sözlük olan bu eser 16. yüzyılın başlarında Anadolu’da yazılmıştır. Bu çalışmada sözlükte yer alan yanlış veya yanlış olma ihtimali bulunan maddeler ve anlamlandırmalar, kaynaklara yapılan yanlış göndermeler ve madde başlarının altında verilen örneklerdeki yanlışlıklar ortaya konmaya çalışıldı. *ulgayğanda, uğan, oyğat, oyğaklık, ündemek, içi, mıktı, bayrı, burcın/borcın, bordağan, bilgürür, tañırğama, tañırğamağıl, tanmay, tunğal/tunçal, tostuğan, tüger taşı, tutuğ, tirelgen, cırğa-, çul/cul, çörçek, cevek, çubruşup, çürege, sayfalur, saypaldı/sayfaldı, saypamak, sayparga, süksük, sovurğan, seyfür, soyurğal, karğasa, kangalduruk, kaqşalgan, Koñgrat u Kıyat, koldı, kolturmaç, komarğal, kul, keççe, miñzettı, yatugan* gibi maddeler veya anlamlandırmalarında yanlışlar veya tutarsızlıklar bulunduğu gibi; *adağ, artılıp, ayanmağ, ürgüdemek/ürgülemek, indürdi, taça, tilin, hubla, sired, kayalmağ, kucaşlanğaç, koyan, kül kümek, mayuğ* gibi maddeler veya anlamlandırmalarında da yanlış olma ihtimali bulunmaktadır. *bayğızı* gibi maddelerde kaynaklara yanlış göndermeler yapılmıştır. *hav, tarkanğ, tereñg/tiring, çeküç/çeküş/çöküş* gibi madde başlarının altında verilen örneklerde yanlışlar bulunmaktadır.

Kısaltmalar

Ar.	Arapça
Bk.	Bakınız
Fa.	Farsça
H.	hicri
hzl.	yayına hazırlayan
Ktp.	Kütüphanesi
Moğ.	Moğolca
nr.	numara
öl.	ölümü
s.	sayfa
Ş.	şemsi
TDK	Türk Dil Kurumu
Tr.	Türkçesi
Ü	Üniversitesi
vb.	ve başka

vs. ve saire
yay. yayınları

Kaynaklar

- ‘*Alī Şīr Nevāyī (20 cilt) (1987-2003)*. Taşkent: Özbekistan SSR fenler akademiyası. **Eser-Özb**
- Abik, A. D. (1993). *Ali Şir Nevayî'nin risaleleri tarih-i enbiya ve hükema, tarih-i müluk-i acem, münşeat: metin gramatikal indeks-sözlük (2 cilt)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. **TM**
- Abuşka*. Kum-Hüccetiye Medresesi Ktp., nr. 488/1 el yazması. **AŞ-Hüccetiye**
- Abuşka*. Tahran-daru'l-maarif-i büzürg-i İslami Ktp., nr. 531 (Sebt-i Mali nr. 66532) el yazması.
- AŞ-Maarif**
- Atalay, B. (1986). *Divanü lugâti't-Türk*. cilt I-IV, Ankara: TDK. **DLT-Atalay**
- Aydın, Ş. (2008). *İran kütüphaneleri Türkçe yazmalar kataloğu*. İstanbul: Timaş.
- Borovkov, A. K. (1961). *Bedā'i' al-luġat: slovar tāli' imānī geratskogo k soçineniyam alişera navoi*. Moskova: Akademiya Nauk SSSR İstitut Narodov Azil. **BL**
- Burhan, Muhammed Hüseyin Bin Halef-i Tebrizî (Ş. 1342). *Burhan-ı Katı*. cilt I-V, hzl. Muhammed Muin, Tahran: İbn-i Sina Kitabçısı. **BR-Muin**
- Canpolat, M. (1995). *Ali Şir Nevayî: Lisānü't-tayr*. Ankara: TDK. **LT**
- Clauson, Sir G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. London: Oxford Üniversitesi.
- Danişpejuh, M. T. (Ş. 1339b). *Fihrist-i nüshaha-yı hattı-yı kitabhane-yı danişkede-yı hukuk ve ulum-ı siyasi ve iktisadi-yı danişgah-ı Tahran*, Tahran: Danişgah-i Tahran.
- Danişpejuh, M. T. (Ş. 1357). *Fihrist-i nüshaha-yı hattı-yı kitabhane-yı merkezi-yı danişgah-ı Tahran*. cilt 16, Tahran: Danişgah-i Tahran.
- Dehhuda, A. E. (Ş. 1377). *Lüġat-name-yı dehhuda*. Tahran: Müessese-yı Çap ve İntilarat-ı Danişgah-ı Tahran. **Dehhuda**
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama sözlüğü*. Ankara: TDK. **Tarama**
- Dinçer, L. (1970). *Luţfî kitâb-ı gül nevrüz*. Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. **GN**
- Efşar, İ. ve Danişpejuh, M. T. (Ş. 1352). *Fihrist-i kitabha-yı hattı-yı kitabhane-yı milli-yı melik, cilt 1, kitabha-yı Arabi ve Türki: Bahş-ı Nüshaha-yı Türki*. Tahran.
- Envar, A. (Ş. 1343). *Fihrist-i nüshah-ı hattı-yı kitabhane-yı milli*. cilt 1, Tahran: Vizaret-i Ferheng ve Hüner.

- Envar, A. (Ş. 1354). *Fihrist-i nüsaḥ-ı hattı-yı kitabhane-yı milli*. cilt 6, Tahran: İdare-yi Küll-i Kitabhane.
- Eraslan, K. (2001). *‘Alī Şīr Nevāyī: Mecālisü'n-nefāyis ı (giriş ve metin)*. Ankara: TDK. **MN**
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2014)., *Kâşgarlı Mahmud: Dīvānu lugāti't-Türk*. Ankara: TDK. **DLT**
- Fazıl Haşimi, Muhammed Rıza (Ş. 1380). *Fihrist-i kütüb-i hattı-yı kitabhane-yı merkezi ve merkez-i esnad-ı astan-ı kuds-ı razavî*. cilt 17, Meşhed: Kitabhane-yı Merkezi ve Merkez-i Esnad-ı Astan-ı Kuds-ı Razavî.
- Gözütok, A. (2008). *Haydar Tilbe: Mahzenü'l-esrâr*. Erzurum: Fenomen. **ME**
- Grönbech, K. (1992). *Kuman lehçesi sözlüğü: Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini*. çev. Kemal Aytaç, Ankara: Kültür Bakanlığı. **CC**
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Gültekin, M. ve Yoldaş, M. A. (2002). *Afganistan Özbekçesi-Türkçe sözlük*. Ankara: Nobel. **Özb.Tr.Gültekin**
- Gürsoy, E., Duranlı, N. M. (1999). *Altayca-Türkçe sözlük*. Ankara: TDK. **Alt.Tr**
- Kaçalin, M. (2011). *Niyāzi: Nevāyī'nin Sözleri ve Çağatayca tanıklar (el-Lugātu'n-Nevāiyye ve'l-İstişhādātu'l-Cağātāiyye)*. Ankara: TDK. **AŞ**
- Kadri, H. K. (1927-1945). *Türk lügati*. cilt I-IV, İstanbul. **Kadri**
- Karaağaç, G. (1997). *Lutfî divanı: giriş-metin-dizin-ıtkıbasım*. Ankara: TDK. **LD**
- Karaörs, M. (2006). *‘Alī Şīr Nevāyī: nevādirü's-şebāb*. Ankara: TDK. **NŞ**
- Kâşgarlı Mahmud. *Dīvānu lugāti't-Türk*. İstanbul-Millet Ktp., nr. 4189 el yazması. **DLT-Yazma**
- Kaya, Ö. (1996). *‘Alī Şīr Nevāyī: Fevāyidü'l-kiber*. Ankara: TDK. **FK**
- Koç, K., Bayniyazov, A. ve Başkapan, V.i (2003). *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Akçağ. **Kzk.Tr**
- Kut, G. (2003). *‘Alī Şīr Nevāyī ğarā'ibü's-şığar: inceleme-karşılaştırmalı metin*. Ankara: TDK. **GS**
- Lessing, F. (2003). *Moğolca-Türkçe sözlük*. cilt I-II, (Çev. Günay Karaağaç). Ankara: TDK. **Moğ-Les**
- Magrufova, Z. M. (1981). *Özbek tilining izahlı lügati*. cilt I-II, Moskova. **Özb.Tr.İzahlı**
- Mīrzā Mehdī Ḥan Esterābādī. *Senglāḥ*. İran-Tahran Milli Ktp., nr. F-1141 el yazması. **SG**

- Muhammed Pādşāh, Münşī. *Anendrac*. cilt I-III, İnan-Tahrān Meclis Ktp., nr. 3938-3940 taş basması. **Anendrac**
- Münzevi, A. (Ş. 1377). *Fihrist-i Nūshaha-yı hattı-yı merkez-i dāiretü'l-ma'ārif-i büzürg-i İslami*. cilt 1, Tahrān: Merkez-i Dāiretü'l-ma'ārif-i Büzürg-i İslami.
- Müttaki, H. (Ş. 1381). *Fihrist-i Nūshaha-yı hattı-yı Türki-yi kitabhane-yi büzürg-i hazret-i Ayetullahu'l-Uzma Meraşi-yi Necefî*. cilt 1, Kum: Kitabhane-yi Büzürg-i Hazret-i Ayetullahu'l-Uzma Meraşi-yi Necefî (Gencine-yi Cihani-yi Mahtutat-ı İslami).
- Naşirî, Abdu'l-Cemîl. *Kitāb-ı Türkî*. Tahrān Üniversitesi-Merkez Ktp., nr. 8336 el yazması. **NS**
- Necip, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi sözlüğü*. çev. İklil Kurban, 2. baskı, Ankara: TDK. **YUyg.Tr**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. (1289/1872). *Mahbūbu'l-kulūb*. İstanbul: Matbaa-yı Amire. **MK-Amire**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. *Dīvān-ı ğazaliyyāt-ı nevâyî*. İnan-Tahrān Meclis Ktp., nr. 15229 el yazması. **Divan-Yazma**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. *Hamse-yi Emîr 'Alî-şîr Nevâyî*. İnan-Tahrān Meclis Ktp., nr. 214629 taş basması. **Hamse-Taşbasma**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. *Külliyāt-ı Nevâyî*. cilt I, Fransa-Milli (*Paris Bibliotheque Nationale*) Ktp., nr. 316 el yazması. **Külliyat-Yazma1**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. *Külliyāt-ı Nevâyî*. cilt II, Fransa-Milli (*Paris Bibliotheque Nationale*) Ktp., nr. 317 el yazması. **Külliyat-Yazma2**
- Nevâyî, 'Alî-şîr. *Külliyāt-ı Nevâyî*. Tebriz-Milli Ktp., nr. 3582 el yazması. **Külliyat-Yazma-TB**
- Oraltay, Hasan, Yüce, Nuri, Pınar, Saadet (1984). *Kazak Türkçesi sözlüğü*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. **Kzk.Tr-Oraltay**
- Orucov, A. (2006). *Azerbaycan dilinin izahlı lüğeti*. cilt I-IV, Bakı: Şerq-Qerb. **Azb.Tr.İzahlı**
- Ölmez, Z. K. (1993). *Mahbūbü'l-kulūb (inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. **MK**
- Öner, M. (2009). *Kazan-Tatar Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK. **Tatar.Tr**
- Özönder, S. B. (2011). *'Alî Şîr Nevâyî: Muḥākemetü'l-luğateyn (iki dilin muhakemesi)*. 2. baskı, Ankara: TDK. **MU**
- Rahimi, F. (2018). Çağatay Türkçesi sözlükleri bibliyografyası. *Teke Dergisi*, sayı 7/1, s. 69-104.
- Rahimi, F. (2018). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Akçağ.

- Rahimi, F. (2018). Fethali Kaçar'in Çağatay Türkçesi sözlüğünün sözcük bilimi açısından değerlendirilmesi. *Teke Dergisi*, sayı 7/3, s. 1472-1499.
- Rahimi, F. (2019). Fethali Kaçar'in Çağatay Türkçesi sözlüğünün sözlük bilimi açısından değerlendirilmesi. *Teke Dergisi*, sayı 8/1, s. 53-92.
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen wörterbuchs der Türksprachen*. Helsinki.
- Sabir, M. (1961). *Ali Şir Nevâî'nin ilk mesnevisi hayretü'l-ebrar hakkında araştırmalar: edisyon kritik-ımlâ-dil hususiyetleri ve lügatçe*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Türkiyat Enstitüsü nüshası). **HE**
- Sadrayi-yi Hoyi, Ali (Ş. 1367). *Fihrist-i Nüşaha-yı hattı-yi kitabhane-yi meclis-i şura-yı İslami*. cilt 26, denetleme: Abdülhüseyin Hairi, Kum: Merkez-i İntişarat-i Defter-i Tebliğat-ı İslami.
- Sadrayi-yi Hoyi, A. (Ş. 1376b). *Fihrist-i nüşaha-yı hattı-yi Medrese-yi Namazi-yi Hoy*. Tahran: Encümen-i Asar ve Mefahir-i Ferheng.
- Starostin, S. A., Dybo, A. V., Mudrak, O. A. (2003). *An Etymological dictionary of altaic languages*. Leiden/Boston: Brill.
- Şavk, Ü. Ç. (2011). *‘Ali Şir Nevayî: Leylî vü Mecnûn*. 2. baskı, Ankara: TDK. **LM**
- Şemsiyev, P., İbrahimov, S. (1972). *Ali Şer Nevaiy asarlari lugati*. Taşkent. **Şemsiyev**
- Şirazi, İbn-i Yusuf. (Ş. 1318). *Fihrist-i kitabhane-yi medrese-yi Ali-yi Sipehsalar*. cilt 2, Tahran: Çaphane-yi Meclis.
- Tavkul, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK. **Mlk.Tr**
- TDK (1993). *Derleme sözlüğü*. cilt I-IX, 2. baskı, Ankara: TDK. **Derleme**
- TDK (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK. **Tr.Tr**
- Tekin, G. A. (1994). *‘Alî Şir Nevâyî Ferhâd ü Şîrîn: inceleme-metin*. Ankara: TDK. **FŞ**
- Tekin, T., Ölmez, M., Ceylan, E., Ölmez, Z., Eker, S. (1995). *Türkmençe-Türkçe sözlük*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 18, Ankara. **Trkm.Tr**
- Thury, J. (1906). Orta Asya Türkçesi üzerine tetkikler. (Çev. Ragıp Hulusi). *Milli Tetebbular Mecmuası (Müdür: Fuad Köprülü)*, cilt 1, sayı 2, İstanbul: Matbaa-yı Amire, 1331 (1915), s. 207-233.
- Thury, J. (1903). *A “behdset-ül-lugat” Czimü Csagataj Szotar*. Budapest.
- Thury, J. (1903). *Behçet-ül-lugat adlı çağatay lügati*. (Çev. Hüseyin Namık Orkun). TDK Ktp., nr. Etüt/64 ve Etüt/64-a.
- Tören, H. (2001). *‘Alî Şir Nevâyî sedde-i iskenderî: inceleme-metin*. Ankara: TDK. **Sİ**

- Tural, G. (1993). *Ali Şîr Nevâyî, Seb'a-i seyyâre metin-dizin*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. **SS**
- Türkay, K. (2002). *‘Alî Şîr Nevâyî: Bedâyi‘u'l-vasa‘ üçünçü dîvân*. Ankara: TDK. **BV**
- Üstadi, R. (1354). *Fihrist-i nüshaha-yı hattı-yı kitabhane-yi Medrese-yi Hücceyye-yi Kum*. Kum: Çaphane-yi Mehr Üstüvar-ı Kum.
- Vaşşâf, ‘Abdu'llâh. *Tārîh-i vaşşâf (Ferheng-i Vaşşâf bölümü)*. İran-Tahran Meclis Ktp., Sebt nr. 2221 taş basması (Bombay, H. 1269). **FV**
- Vaşşâf, ‘Abdu'llâh. *Tārîh-i vaşşâf*. İran-Tahran Meclis Ktp., Sebt nr. 2221 taş basması (Bombay, H. 1269). **Vassaf**
- Yudahin, K. (1988). *Kırgız sözlüğü*. (Çev. Abdullah Taymas). Ankara: TDK. **Krgz.Tr**

Extended Abstract

Chagatai Turkish, the second period of the North-East Turkic language, is a writing language that the Eastern Turks continue to use from the beginning of the 15th century until the beginning of the 20th century. After Nevayi's death, various dictionaries began to be written on every corner of the world of Islam, so that his works could easily be read. These dictionaries, written mostly in the Ottoman Empire, Iran, Azerbaijan, India or Turkestan and having a great value for the history of Turkish language development have created a lexicographical schools. Also in the Ottoman field Chagatai Turkish dictionaries were arranged to understand the works of Ali Şir Nevayi. One of them is the *Abushka* Chagatai Turkish-Old Anatolian Turkish dictionary has been the source of all the Chagatai Turkish dictionaries after him. This dictionary was written in Anatolia in the early 16th century. In this study, after was given the information about the work, the works done on it and its manuscript copies, was emphasized the mistakes in *Abushka*.

It was published in 1862 by A. Vambéry in Budapest, without examples, in Hungarian, using a manuscript found in the section of the Eastern Collection Turkish of the Hungarian Academy of Sciences Library. Thus, the name *Abuşka* has become widespread. Scientific publication of the work took place in Turkey in 1970 by Besim Atalay. A doctoral thesis on this work was made in 2002 at Atatürk University.

According to Thury, *Abushka* is the oldest source of Chagatai Turkish. There are two kinds of *Abushka*: with poetry introduction or prose introduction. One of them is the original *Abushka*. This *Abushka* was written in Ottoman Turkish in Anatolia at the beginning of the 16th century. Many examples are given by Nevâyî, Mîr Hâidar (death: 15th century), Luţfî (lived in the 15th century), ‘Ubeyd or Ubeydu'llâh Hân's (death: 1539) works. The second *Abushka*, which is not original *Abushka*, but which is published by Vambéry (with the introduction of Jozsef Budenz) in Pest in 1862 and by the Veliaminof-Zernof in the Sent Petersburg in 1869, which is known *Abushka* because of his first entry. Samples were taken from the works of the likes of Nevâyî, Sultân İskender Mîrzâ (grandson of Timur and death: 1424), Mîr Hâidar, Mevlânâ Luţfî, Bâbü Mîrzâ (death: 1530), ‘Ubeyd Hân (death: 1539), Sultân Hüseyin Mîrzâ (1439-1506), Kemâl Ümmî and Kütübî. It contains 2000 words.

The most recent study belongs to Mustafa S. Kaçalın. In this study, the author of the dictionary *Abushka* is shown as Niyāzī and the date of writing is shown as 1544. Although the Suleymaniye-Esad Efendi copy was based, the St. Petersburg publication of Veliaminof-Zernof was also evaluated. It was recorded that the works of *Abushka* were taken from the works of writers such as Nevāyī, Temür's (1370-1405) grandson İskender Mīrzā (death: 1424), Germiyānlı Şeyhī (1373-1431), Luṭfī (1367-1463), Mevlānā Hācī Sogdī (death: Before 1490), Dervīş Nāzūkī, Kemālī, Kemāl-ı Türbetī, Kemāl-ı Ümmī, Kuṭbī, Mīr Sa'īd-i Kābilī, Na'īmī (death: 1461), Hüseyn-i Baykara (1438-1506), Bennāyī (1453-1512), Mīr Hāydar Tilbe, Bābūr Mīrzā (1483-1530), 'Ubeyd Hān (1463-1539), Nizāmī (1141-1203), Hātīf (death: 1521) ve 'Aṭṭār-ı Tūnī (Kūlhancı). The Süleymaniye-Esad Efendi copy, given at the end of the work, is not a single work, and it is understood that it was confiscated from two types of *Abusha*. Niyāzī is most probably the author of the *Abushka* with prose introduction. 21 *Abushka* copies with poetry introduction or prose introduction were found in the Iranian libraries.

The mistakes in *Abushka* has been tried to be handled under the headings of Wrong materials or interpretations, Substances or interpretations that may be wrong, Wrong references to sources, Inaccuracies in the examples given under headings. There are Inaccuracies or inconsistencies are found in substances such as *ulgayğanda*, *uğan*, *oyğat*, *oyğaklık*, *ündemek*, *içi*, *ınıktı*, *bayrı*, *burcın/borcın*, *bordagan*, *bilgürür*, *tañırğama*, *tañırğamağıl*, *tanmay*, *tunğal/tunçal*, *tostuğan*, *tüger taşı*, *tutuğ*, *tirelgen*, *cırğa-*, *çul/cul*, *çörçek*, *cevek*, *çubruşup*, *çürege*, *sayfalur*, *saypaldı/sayfaldı*, *saypamağ*, *sayparğa*, *süksük*, *sovurğan*, *seyfūr*, *soyurğal*, *karğasa*, *kanğalduruğ*, *kaşşalğan*, *Qonğrat u Kıyat*, *ğoldı*, *ğolturmağ*, *ğomarğal*, *ğul*, *keççe*, *miñzetti*, *yatuğan* or in their interpretations, and there is a possibility that it may be wrong for substances such as *adağ*, *artılıp*, *ayanmağ*, *ürgüdemek/ürgülemek*, *indürdi*, *tağa*, *tilin*, *hubla*, *sired*, *ğayalmağ*, *ğucaşlanğaç*, *ğoyan*, *kül kümek*, *mayuğ* or their meaning. References to materials such as *bayğızı* have been made incorrectly. There are errors in the examples given under the headings such as *ğav*, *tarğanğ*, *térenğ/téring*, *çeküç/çeküş/çöküş*.